

Ungdomsarbetslösheten och ungdomsgarantin – en översikt

© Arbetsförmedlingen, 2017
Enheten Utredning
Enheten Tjänster och Program
Diarienummer: Af-2017/0061 2091

Innehåll

1	Stigande sysselsättning och minskade arbetslöshet bland ungdomar	4
2	90-dagars garantin för ungdomar är uppnådd	6
3	Svårt för unga utan gymnasieutbildning.....	8
3.1	Fler unga med svag förankring på arbetsmarknaden gör att andelen med längre arbetslöshetstider ökar	11
3.2	Svårt för unga med nedsatt arbetsförmåga och för unga som saknar gymnasieutbildning	12
3.3	Fortsatt stora regionala skillnader i ungdomsarbetslöshet	13
4	Sammanfattning och avslutande kommentarer	14
5	Bilaga: Förteckning över länsbokstäver	17
6	Referenser	18

Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är den officiella källan till sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistik i Sverige. Den produceras av Statistiska centralbyrån (SCB) varje månad och syftar till att ge en bild av det aktuella arbetsmarknadsläget för befolkningen 15-74 år.¹

Arbetsförmedlingen redovisar verksamhetsstatistik utifrån myndighetens registeruppgifter. Arbetsförmedlingens arbetslöshetsstatistik redovisar olika kategorier av arbetssökande, 16-64 år, som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. En av dessa kategorier är öppet arbetslösa – de som saknar, aktivt söker och omgående kan ta ett arbete. En annan kategori är sökande i program med aktivitetsstöd. Dessa två grupper benämns tillsammans inskrivna arbetslösa. Andelen inskrivna arbetslösa anges i förhållande till en registerbaserad arbetskraft. Myndighetens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik.

1 Stigande sysselsättning och minskade arbetslöshet bland ungdomar

Arbetslösheten bland unga får ofta stort utrymme både i media och i den offentliga debatten. Detta är naturligt eftersom unga utgör en central byggsten för framtiden. De senaste årens goda konjunkturutveckling med en ökad aktivitet inom breda delar av ekonomin har tydligt gynnat de unga genom stigande sysselsättning och minskande arbetslöshet.

Därtill har ungdomskullarna minskat under senare år, vilket bidragit till att förstärka utvecklingen. Jämförs tredje kvartalet 2012 med samma kvartal 2017 har antalet ungdomar minskat med drygt 80 000 personer, till omkring 1 050 000 enligt SCB:s Arbetskraftsundersökningar (AKU). Under samma period har samtidigt antalet sysselsatta ungdomar stigit med omkring 13 000 personer medan antalet arbetslösa minskat med 44 000. Därmed har sysselsättningsgraden tagit tydliga kliv uppåt medan det motsatta gäller för arbetslösheten.

Sedan tredje kvartalet 2012 har sysselsättningsgraden i åldrarna 16-24 år stigit från 48,0 till 53,1 procent, enligt AKU. Parallellt har arbetslösheten minskat från 19,8 till 14,0 procent, vilket är den lägsta nivån sedan 2003. Bland dem i åldrarna 25-64 år har arbetslösheten under samma period minskat från 5,3 till 5,1 procent, medan sysselsättningsgraden stigit från 83,4 till 84,6 procent.

En central förklaring till varför arbetslösheten oavsett konjunkturläge är högre bland unga än bland äldre är att ungdomar är inne i en etableringsfas på arbetsmarknaden och varvar kortare arbetslöshetsperioder med kortare eller tillfälliga anställningar, vilket tenderar att driva upp arbetslöshetsnivån. I sig självt utgör denna kortare friktionsarbetslöshet dock inte något stort arbetsmarknadspolitiskt problem.

¹ Läs mer om Arbetskraftsundersökningarna på <http://www.scb.se/aku>.

Den högre arbetslöshetsnivån och lägre sysselsättningsgraden bland ungdomar förklaras också av att arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen är betydligt lägre än i övriga åldrar, då många fortfarande studerar utan att samtidigt arbeta eller söka arbete.

Därtill är en stor andel av dem som är arbetslösa heltidsstuderande – andelen är särskilt stor bland de som är 16-19 år. En del av de unga i åldrarna 20-24 år återfinns dessutom inom arbetsmarknadspolitiska program, men de flesta bör återfinnas bland heltidsstuderande inom gymnasieskolan eller högskolan. Många av de studerande ungdomarna söker visserligen ett extraarbete att kombinera studierna med, men ser sig i första hand som studerande och inte som arbetsökande. Detta bidrar till att arbetslösheten är tydligt högre bland ungdomar än bland äldre.

För att nyansera bilden över ungdomsarbetslösheten kan antalet arbetslösa ungdomar därför relateras till befolkningen i åldersgruppen 16-24 år istället för till arbetskraften. Uttryckt på detta sätt var arbetslöshetsnivån 8,6 procent tredje kvartalet 2017. Räknas studerande bort från de arbetslösa blir arbetslöshetsnivån istället 10,4 procent av arbetskraften respektive 6,1 procent av befolkningen.

Ett alternativ till arbetslöshetsmättet är NEET-mättet², vilket beskriver antalet unga 15-24 år som varken jobbar eller studerar i relation till befolkningen. Andelen unga som varken jobbar eller studerar är förhållandevis låg i Sverige, år 2016 var andelen 6,5 procent. Detta kan jämföras med 6,7 procent i Tyskland och 5,8 procent i Danmark. Lägst var andelen i Nederländerna, 4,6 procent. Genomsnittet för alla EU-länder var samtidigt 11,6 procent.

Ytterligare perspektiv på ungdomsarbetslösheten ges av Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik, vilken beskriver antalet och andelen *inskrivna arbetslösa* ungdomar, 18-24 år. Används denna källa för att beskriva arbetslösheten bland ungdomar var arbetslösheten 10,4 procent i slutet på oktober 2017. Detta är den lägsta nivån sedan 2008.

I detta korta PM görs en djupare beskrivning av de ungdomar som är inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Först ges dock en kortare beskrivning av 90-dagars garantin för ungdomar och utvecklingen av denna. PM:et rundas av med en sammanfattning och några avslutande kommentarer.

² NEET – Not in Education, Employment or Training

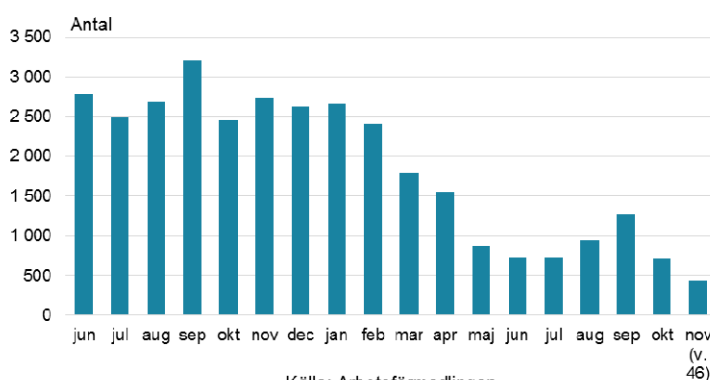
2 90-dagars garantin för ungdomar är uppnådd

I oktober 2014 fick Arbetsförmedlingen i uppdrag av regeringen att förbereda införandet 90-dagarsgaranti för ungdomar, med syftet att minska ungdomsarbetslösheten. Garantin var i sig inte var något nytt arbetsmarknads-politiskt program, utan innebar en bortre gräns för hur länge en ung person ska kunna vara arbetslös innan hen erbjuds ett jobb, utbildning eller en insats som leder till ett jobb. Insatserna kan vara vägledning, arbetspraktik, arbetsträning eller olika typer av specialistinsatser för att nämna några exempel.

Allt sedan garantin infördes 2015 har antalet ungdomar som varit öppet arbetslösa utan att ha fått ett erbjudande om jobb, utbildning eller en annan insats gradvis minskat. I slutet på november var antalet som inte fått ett sådant erbjudande omkring 400. Detta är en minskning med omkring 1 000 ungdomar på bara 10 veckor.

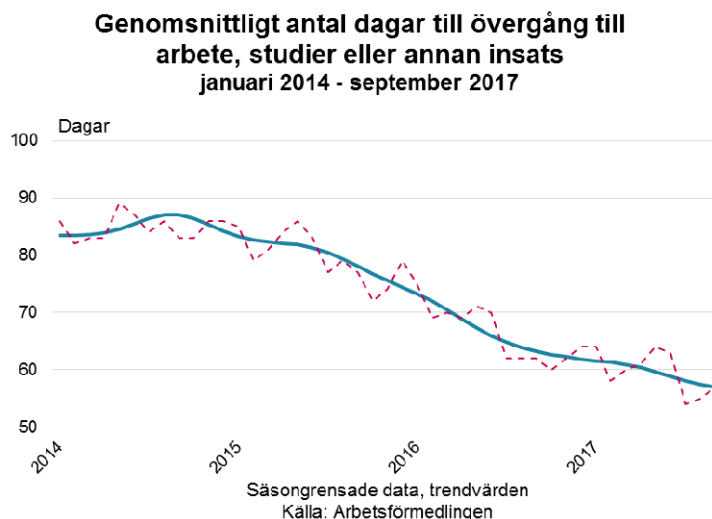
Arbetsförmedlingen bedömer i och med det att målet om 90-dagars garantin har uppnåtts. Detta då möjligheterna att nå och erbjuda *alla* öppet arbetslösa ungdomar insatser är begränsade, inte minst av praktiska orsaker. Emellertid finns det naturligtvis utrymme förbättring. Stickprov visar att den vanligaste orsaken till att en person inte erbjudits en insats var att man uteblivit från besök eller att det inte gått att få kontakt med personen. Andra vanliga orsaker var att personen hade planerade (eller pågående) studier eller skulle påbörja arbete inom kort. Ytterligare en faktor är Arbetsförmedlingens manuella registrering av alla insatser förutom programbeslut, övergångar till arbete och reguljära studier.

Antal ungdomar som ej fått erbjudande om
arbete, studier eller annan insats inom 90-dagar
juni 2016 - november (v. 46) 2017

För att stärka de redan i nuläget goda resultaten är det centralt att ytterligare förstärka och fortsätta prioritera samverkan andra aktörer, inte minst kommunerna. Det är också avgörande att det även fortsättningsvis redan i ett tidigt skede erbjuds individuellt och kvalitativt stöd till ungdomarna.

Samtidigt som andelen ungdomar som saknar erbjudande om insats minskar tydligt pekar även andra indikatorer på positiva resultat. Sedan 90-dagars garantin infördes så har den genomsnittliga tiden för ungdomar innan de påbörjar ett arbete, studier eller är i en arbetsmarknadspolitisk insats minskat tydligt.

I början av 2015 tog det i genomsnitt 80 dagar från det att en ungdom hade skrivit in sig som öppet arbetslös på Arbetsförmedlingen tills personen var i arbete, studier eller i någon arbetsmarknadspolitisk insats. I oktober 2017 har den tiden minskat till 53 dagar, det vill säga en minskning med omkring 30 procent. Skillnaderna mellan kvinnor och män är små, i genomsnitt över hela perioden mindre än en dag.

Flera mått pekar alltså på en överlag positiv utveckling för ungdomar och för de flesta ungdomar tenderar övergången till arbete eller studier att gå förhållandevis smidigt. Men det är samtidigt långt ifrån alla ungdomar som har en spikrak väg in på arbetsmarknaden.

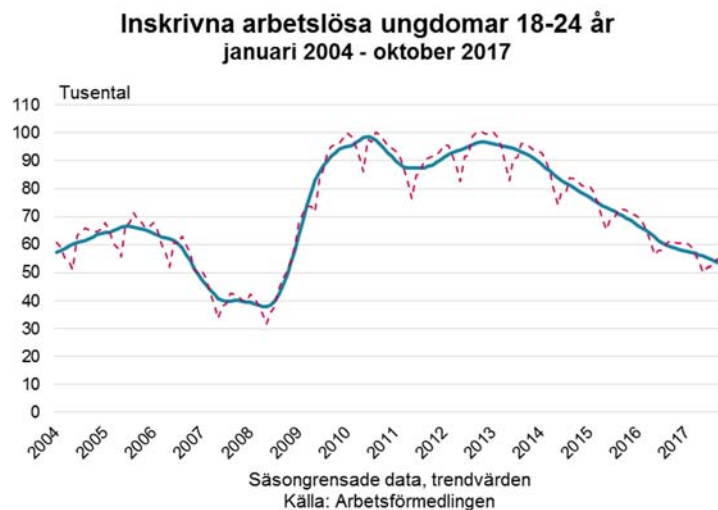
Ett antal kategorier av ungdomar har, av olika anledningar, fortfarande svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Redan i början arbetslivet löper de en högre risk att drabbas av långvarig arbetslöshet, vilket kan ge långsiktigt negativa effekter. Till exempel genom högre risk för framtida arbetslöshet och lägre inkomster.³

I avsnitten som följer ges en mer detaljerad beskrivning av hur sammansättningen av inskrivna arbetslösa ungdomar ser ut och hur den har förändrats över tid. Idag är exempelvis inslaget av ungdomar med kort utbildning betydligt större än för tio år sedan, vilket ställer nya krav på såväl arbetsmarknadspolitiken som andra områden – inte minst utbildningspolitiken.

³ Se exempelvis Nordströms Skans (2004).

3 Svårt för unga utan gymnasieutbildning

Antalet inskrivna arbetslösa ungdomar, 18-24 år, har gradvis minskat sedan slutet på 2012 och är nu på sin lägsta nivå sedan 2008. I slutet på oktober 2017 var omkring 55 000 ungdomar inskrivna arbetslösa, vilket i det närmaste är en halvering sedan 2012 då antalet uppgick till 101 000.

Bakom nedgången ligger (som nämndes inledningsvis) dels en starkt konjunktur dels en vikande befolkning i åldrarna 18-24 år, något som bidragit till att förstärka utvecklingen. Därtill kan de förändringar som skett i arbetsmarknadspolitiken, bland annat införandet och genomförandet av 90-dagars garantin för ungdomar, ha påverkat utvecklingen i positiv riktning.

Emellertid finns det samtidigt ett antal grupper av ungdomar som, trots de senaste årens konjunkturförbättring, fortsatt har svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Till dessa hör bland annat de som saknar en fullständig gymnasieutbildning och de som har en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga.⁴ För den förra gruppen har det sammantaget bara skett små förändringar av antalet inskrivna arbetslösa under senare år då nivån har pendlat omkring 20 000. Vad gäller antalet inskrivna arbetslösa ungdomar med nedsatt arbetsförmåga så har antalet minskat från omkring 12 000 i slutet på 2014 till drygt 7 000 hösten 2017.

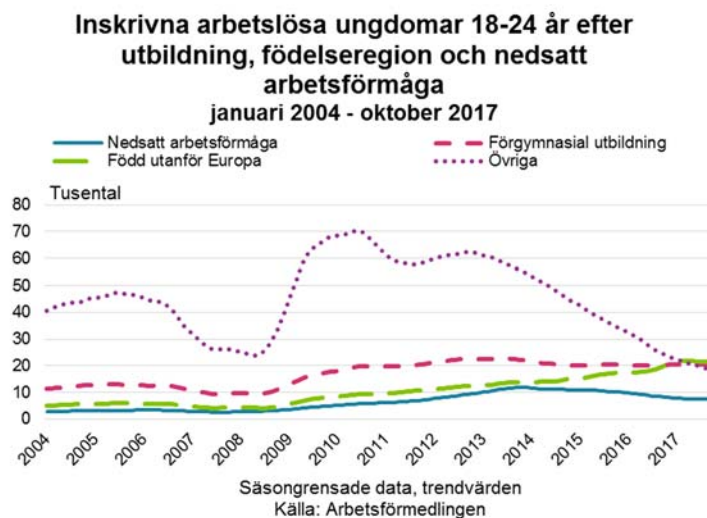
Parallellt har det skett en tydlig ökning av antalet ungdomar som är födda utanför Europa och inskrivna på Arbetsförmedlingen. Detta kan i hög grad kopplas till Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag som infördes i december 2010.⁵ Allt sedan införandet har antalet ungdomar som är födda utanför Europa och inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen gradvis ökat. I slutet på oktober 2017 uppgick antalet till omkring 21 000, varav 11 000 återfanns inom etableringsuppdraget. I

⁴ Härefter benämns ungdomar som har en funktionsnedsättning som innebär med nedsatt arbetsförmåga som ungdomar med nedsatt arbetsförmåga.

⁵ Läs mer om Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag i Arbetsförmedlingen (2017a).

många fall har dessa ungdomar en kortare vistelsetid i landet och ofta saknar de dessutom gymnasiekompetens, vilket försvårar etableringen på arbetsmarknaden.

Den minskning av arbetslösheten som ägt rum har därmed nästan helt skett bland ungdomar som redan i utgångsläget står närmare ett arbete. Begränsas analysen till ungdomar med fullföljd gymnasieutbildning och utan nedsatt arbetsförmåga, som är födda i Sverige eller övriga Europa, så har antalet arbetslösa minskat med hela 70 procent sedan hösten 2012. Annorlunda uttryckt har antalet minskat från 67 000 i oktober 2012 till 20 000 samma månad 2017.

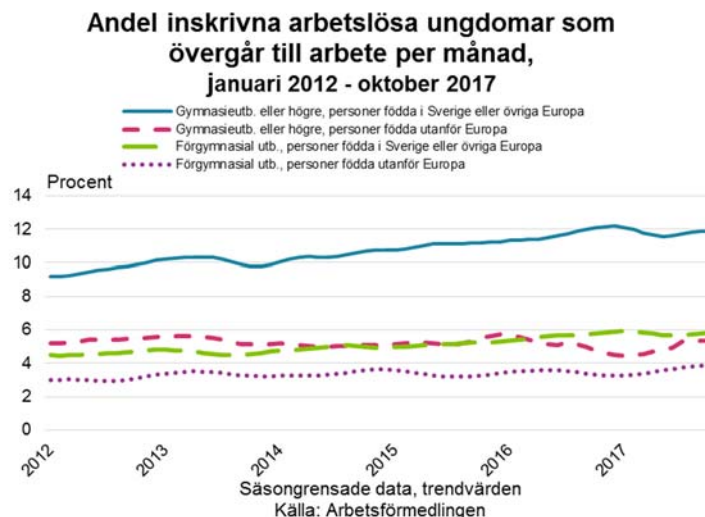
Därmed utgör ungdomar som ofta har en längre väg till arbete ett allt tydligare inslag bland de inskrivna arbetslösa ungdomarna. Sedan 2012 har andelen inskrivna arbetslösa ungdomar utan en fullständig gymnasieutbildning stigit från 22 till 38 procent. Av de arbetslösa ungdomarna som saknar en fullständig gymnasieutbildning är mer än varannan, omkring 55 procent eller 11 000, födda utanför Europa.

En gemensam nämnare för inskrivna arbetslösa som har en kort utbildning är att utflödet till arbete⁶ är lägre än bland dem med en längre utbildning. För ungdomar med gymnasieutbildning (eller högre) är utflödet till arbete dubbelt så högt som bland ungdomar med kortare utbildning, 10 respektive 5 procent per månad. Men oavsett utbildningsnivå så är utflödet till arbete klart högre bland inrikes födda och bland personer som är födda i övriga Europa som bland dem som är födda utanför Europa.

För att exemplifiera: bland ungdomar som har en gymnasieutbildning eller högre och är födda i Sverige eller övriga Europa är utflödet till arbete omkring 12 procent per månad. Bland ungdomar som är födda utanför Europa med motsvarande utbildning är det strax över 5 procent. Lägst är utflödet till arbete bland utomeuropeiskt födda personer som saknar gymnasieutbildning, omkring 4 procent. För personer födda i

⁶ Andel till arbete beräknas utifrån antalet inskrivna arbetslösa som går till arbete (med eller utan stöd) innevarande månad dividerat med inskrivna arbetslösa föregående månad plus antalet nyinskrivna arbetslösa innevarande månad.

Sverige eller övriga Europa med liknande utbildningsbakgrund är utflödet runt 6 procent.⁷

Det månatliga utflödet till arbete är ett sätt att beskriva svårigheterna med att matcha personer med kort utbildning till arbete. Ett annat sätt är att studera hur stor andel, av de som vid en given tidpunkt var inskrivna som arbetslösa, som ett år senare är *i någon form av arbete*.

En sådan jämförelse visar (inte helt oväntat) att andelen ungdomar som har ett arbete ett år efter inskrivning är betydligt lägre bland dem med förgymnasial utbildning, 10 procent, än bland övriga utbildningsnivåer där den är 42 procent. En annan tydlig skillnad är att andelen som övergår till studier är lägre bland dem som saknar en gymnasieutbildning än bland dem som har minst en sådan utbildning, 3 respektive 9 procent.⁸

Vad gäller gapet (i utflöde) mellan ungdomar som är födda utanför Europa och övriga inskrivna arbetslösa ungdomar är en bidragande orsak att inslaget av flykting- och asylinvandrare är högt. De tenderar att ha ett sämre arbetsmarknadsutfall än andra. Många har dessutom relativt korta vistelsetider i landet. Detta försvårar övergången till arbete, exempelvis genom bristande språkkunskaper och avsaknad av nätverk. Det finns också en omfattande litteratur som dokumenterat förekomsten av etnisk diskriminering på arbetsmarknaden, vilket kan vara ytterligare en bidragande faktor bakom det lägre utflödet.⁹

⁷ Läs mer om matchningen på arbetsmarknaden i Arbetsförmedlingen (2017b).

⁸ Avser december 2015 jämfört med december 2016.

⁹ Flera studier har påvisat skillnader i sysselsättning och inkomster mellan utrikes och inrikes födda samt att diskriminering av utrikes födda förekommer på arbetsmarknaden. För en översikt, se exempelvis Aldén och Hammarstedt (2014).

3.1 Fler unga med svag förankring på arbetsmarknaden gör att andelen med längre arbetslöshetstider ökar

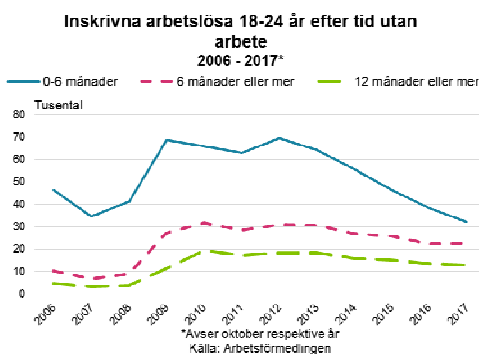
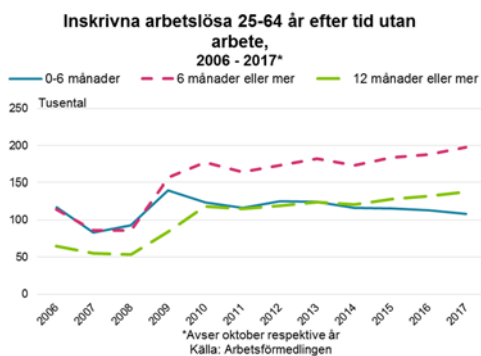
Ungdomar har generellt kortare arbetslöshetsperioder än äldre, men tenderar samtidigt att i högre utsträckning än andra drabbas av upprepade perioder av arbetslöshet. Detta kan betraktas som en naturlig del av ungas etableringsprocess. Emellertid kan längre arbetslöshetsperioder ge långvariga konsekvenser för möjligheten att senare etablera sig på arbetsmarknaden. Det är tänkbart att ungdomars vilja att arbeta eller utbilda sig i framtiden påverkas av deras första erfarenheter på arbetsmarknaden.

På senare år har andelen inskrivna arbetslösa ungdomar som varit inskrivna utan arbete i mer än sex månader ökat. Även bland äldre har den andelen ökat, men ökningen är något tydligare bland unga vilket gjort att gapet mellan ungas och äldres tider som inskriven arbetslös minskat. Sedan 2012 har andelen ungdomar med inskrivningstider på mer än sex månader ökat med 10 procentenheter, från 31 till 41 procent (avser oktober respektive år). Bland dem som är 25-64 år noteras en ökning från 58 till 65 procent.

Även andelen inskrivna arbetslösa med arbetslöshetstider på 12 månader har ökat, detta hos såväl ungdomar som äldre. I oktober 2012 hade 18 procent av de inskrivna arbetslösa ungdomarna inskrivningstider på 12 månader eller mer. Samma månad 2017 är den andelen 24 procent. Bland inskrivna arbetslösa 25-64 år har andelen med inskrivningstider på 12 månader eller mer samtidigt ökat från 40 till 45 procent.

Utvecklingen förklaras åtminstone delvis av att en växande andel av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Som beskrivits tidigare saknar exempelvis en betydligt högre andel av de inskrivna arbetslösa idag en gymnasieutbildning.

Den underliggande utvecklingen bakom den ökade andelen unga med långa tider utan arbete ser dock annorlunda ut bland ungdomar jämfört med de som är äldre än 25 år – *antalet* inskrivna unga minskar oavsett inskrivningstid. Detta är inte fallet bland inskrivna arbetslösa som är 25 år eller äldre.

Sedan hösten 2012 har antalet inskrivna arbetslösa unga med inskrivningstider på mindre än sex månader sjunkit från omkring 70 000 till 32 000. Bland unga som

varit inskrivna arbetslösa utan arbete i mer än sex månader har antalet samtidigt minskat med 8 000, till 23 000. Hos unga med inskrivningstider på 12 månader eller mer har antalet minskat från 18 000 till 13 000.

Bland inskrivna arbetslösa som är 25-64 år har antalet som varit inskrivna arbetslösa mindre än sex månader också minskat, men minskningen är inte lika framträdande som hos ungdomar. Jämförs hösten 2012 med nivån hösten 2017 så har antalet minskat från 126 000 till 108 000. Parallellt har antalet som varit inskrivna utan arbete i mer än sex månader eller mer ökat med 25 000, från 173 000 till 198 000. Även antalet personer 25-64 år som varit inskrivna arbetslösa utan arbete i 12 månader eller mer har ökat tydligt, från 119 000 till 138 000.

Utvecklingen kan delvis förklaras av att ungdomar är mer konjunkturkänsliga än äldre. Såväl arbetslöshet som sysselsättning varierar i högre grad med konjunkturen bland unga. Dessutom kan utvecklingen, som tidigare nämnts, kopplas till demografiska faktorer. Det faktum att befolkningen (och arbetskraften) yngre än 25 år minskar bidrar till att förstärka trenden med en minskade arbetslöshet bland unga.¹⁰

3.2 Svårt för unga med nedsatt arbetsförmåga och för unga som saknar gymnasieutbildning

Det finns alltså ett antal grupper av ungdomar som har svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta gäller exempelvis ungdomar som har en nedsatt arbetsförmåga, som saknar en fullständig gymnasieutbildning eller som är födda utanför Europa. En jämförelse av hur tiden som inskriven arbetslös varierar mellan dessa grupper av ungdomar visar detta tydligt.¹¹

¹⁰ Läs mer om långtidsarbetslöshet och inskrivna arbetslösa med långa tider utan i Arbetsförmedlingen (2017c).

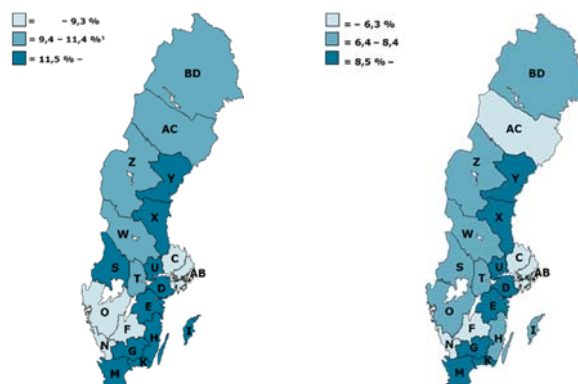
¹¹ Se även Engdahl & Forslund (2016).

Ungdomar med nedsatt arbetsförmåga utgör omkring 13 procent av samtliga inskrivna arbetslösa ungdomar men svarar samtidigt för 22 procent av dem som varit inskrivna arbetslösa i 12 månader eller mer. På motsvarande sätt utgör unga utan fullständiga gymnasiebetyg 38 procent av de inskrivna arbetslösa, men 44 procent av dem som varit inskrivna arbetslösa 12 månader eller mer. Av dessa, 44 procent eller närmare 6 000, är i sin tur mer än sex av tio födda i ett land utanför Europa. Parallellt utgör ungdomar som har en gymnasieutbildning eller högre omkring 62 procent av alla inskrivna arbetslösa ungdomarna men sammantaget en något lägre andel (56 procent) dem som varit inskrivna arbetslösa i 12 månader eller mer.

3.3 Fortsatt stora regionala skillnader i ungdomsarbetslöshet

Arbetslösheten varierar inte bara mellan olika grupper av ungdomar, utan också stort mellan regioner. Ungdomsarbetslösheten har minskat på bred front i alla landets län under senare tid, men fortfarande är arbetslösheten bland ungdomar (och äldre) lägre i regioner som har en mer diversifierad och dynamisk arbetsmarknad och i områden där ingångsjobben är många. Exempelvis i regioner där hotell, restaurang och handel utgör tydligare inslag på den lokala arbetsmarknaden.

Inskrivna arbetslösa i oktober 2017 som andel av den registerbaserade arbetskraften 18-24 år (vänster karta) och 16-64 år (höger karta)

Spännvidden i andelen inskrivna arbetslösa ungdomar mellan de olika länen är alltså alltfjämt stor. Från strax under 7 procent i Stockholms län till mellan 17 och 18 procent i Blekinges och Gävleborgs län. Dessutom överstiger andelen inskrivna arbetslösa ungdomar 12 procent i ytterligare sju län. Detta kan jämföras med riksgenomsnittet på drygt 10 procent. Förutom Stockholms län framträder Uppsala, Hallands och Västra Götalands län som regioner där andelen inskrivna arbetslösa ungdomar är förhållandevis låg, i dessa län är andelen inskrivna arbetslösa ungdomar omkring 8 procent.¹²

¹² Avser oktober 2017. Se bilagan för en förteckning län.

4 Sammanfattning och avslutande kommentarer

Arbetsmarknadsläget för unga har förbättrats påtagligt på senare år. Sysselsättningsgraden har stigit och arbetslösheten har minskat, detta enligt såväl SCB:s Arbetskraftsundersökningar som Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

För de flesta ungdomar tenderar övergången till arbete eller studier att gå förhållandevis smidigt. Men det är samtidigt långt ifrån alla ungdomar som har en spikrak väg in på arbetsmarknaden. Det går exempelvis en mycket tydlig skiljelinje på mellan dem som saknar en fullständig gymnasieutbildning och dem som har en sådan. För arbetsmarknadspolitiken är det därför en stor utmaning att en växande andel av de inskrivna arbetslösa ungdomarna har en kort utbildning. En stor andel saknar dessutom en utbildning motsvarande svensk grundskola och har också ofta en kort period bakom sig i Sverige. Många gånger finns även en koppling mellan att ha en nedsatt arbetsförmåga och sakna en fullgjord gymnasieutbildning.

Ett antal kategorier av ungdomar har alltså, av olika anledningar, svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och redan i början av arbetslivet löper de en högre risk att drabbas av långvarig arbetslöshet, vilket kan ge långsiktigt negativa effekter.

Därför är det centralt att Arbetsförmedlingen arbetar med riktade insatser och att dessa anpassas till ungdomarnas individuella behov. Nyckeln till att fler med en svagare anknytning till arbetsmarknaden får ett arbete är att Arbetsförmedlingen fortsätter prioritera samverkan och redan i ett tidigt skede erbjuder ett individuellt och kvalitativt stöd till ungdomarna. Här kan 90-dagars garantin för ungdomar lyftas fram som ett viktigt instrument för att hålla arbetslösa ungdomar som står längre ifrån arbete aktiva.

En utvecklad och välfungerande samverkan med kommuner, landsting och näringsliv, är i sammanhanget en central förutsättning för att fler ungdomar som står längre från arbete snabbare skall få fotfäste på arbetsmarknaden. Här kan de lokala överenskommelser som Arbetsförmedlingen tecknat med 287 kommuner inom ramen för Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) nämnas. Dessa överenskommelser innehåller bland annat mål om att fler ungdomar ska fullfölja gymnasiet, att färre ungdomar ska ha försörjningsstöd samt att förkorta tiden till arbete eller studier.

I arbetet med att förstärka korttidsutbildades situation på arbetsmarknaden framstår vidare olika typer av utbildningsinsatser som centrala. Att rusta unga arbetslösa för att möta kraven på arbetsmarknaden är också avgörande för att klara kompetensförsörjningen. Detta på såväl kort som lång sikt.

I takt med att arbetskraften blir allt mer välutbildad hårdnar konkurrensen om jobben för dem med kortare utbildning och på dagens arbetsmarknad kräver arbetsgivarna nästan alltid gymnasieutbildning, även inom yrken där utbildningskraven traditionellt sett varit låga. Att utbildningsnivån stiger i befolkningen är positivt, men det finns samtidigt en omfattande felmatchning på arbetsmarknaden där många anställda har längre utbildning än vad jobbet faktiskt kräver.¹³

Arbetsförmedlingens arbete handlar därför i allt större utsträckning om att vägleda arbets sökande till utbildning som leder till arbete. Även i detta fall kan 90-dagarsgarantin nämnas som ett viktigt instrument.

I sammanhanget är det nyligen aviserade kunskapslyftet, som fullt utbyggt omfattar över 90 000 nya utbildningsplatser inom yrkesvux, folkhögskola samt universitet och högskola, en viktig satsning. Dessa utbildningsplatser innebär att förutsättningarna för att fler ska kunna vidareutbilda sig förbättras tydligt. Flera utbildningssatsningar görs även för personer i etableringsuppdraget, där många har en kort utbildning. Bland annat införs en utbildningsplikt och nyanlända får fler utbildningsmöjligheter inom ramen för etableringsuppdraget.

För att dessa satsningar ska kunna realiserars finns det dock en rad utmaningar och frågor som måste lösas. Många av dessa ligger inom utbildningsväsendets ansvarsområde, exempelvis tillgången på lärare och lokaler. För Arbetsförmedlingen är det viktigt att flexibiliteten i vuxenutbildningens studiestarter kan öka så att ledtiderna kortas. Dessutom behöver arbetsmarknadsutbildningen få en tydligare inriktning mot bristyrken.

Utbildning är dock inte hela lösningen. Alla med kort utbildning kommer inte att ha förutsättningar att börja studera. Behovet av jobb för personer med kort utbildning blir därför fortsatt stort de kommande åren. För arbetslösa som inte har förutsättningar att genomgå en längre utbildning är subventionerade anställningar ett viktigt verktyg för att komma in på arbetsmarknaden.

Parallellt med detta finns det även ett behov av att det skapas fler jobb med låga utbildningskrav och att trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden sänks. Utvidgningen av extratjänsterna är ett steg i den riktningen. Därtill är förslaget om att slå samman ett flertal anställningsstöd till ett stöd välkommet då detta underlättar för såväl arbetsgivare som för Arbetsförmedlingen. Detta kan särskilt hjälpa personer som har en nedsatt arbetsförmåga vilka många gånger svårt att konkurrera om jobben. Ofta krävs olika typer av stöd och insatser, exempelvis genom subventionering av lönekostnaden som kompenserar för en lägre arbetsförmåga.

¹³ Se Arbetsförmedlingen (2017e).

För de ungdomar som födda utanför Europa, och nya i Sverige, kan Arbetsförmedlingen spela en viktig roll genom vara det nätverk som många saknar. Dessutom har forskningen visat att åtgärder med en tydlig arbetsmarknadsanknytning, till exempel praktik, ofta är mer effektiva än andra åtgärder för att integrera arbetssökande utrikes födda på arbetsmarknaden.¹⁴

Avslutningsvis är det avgörande att Arbetsförmedlingen fortsätter att utveckla arbetet med att rusta arbetssökande med rätt yrkeskompetens. För att nå en långsiktig hållbar lösning på de utmaningar som många ungdomar fortfarande står inför behöver även samverkan med olika aktörer, inte minst med kommuner och näringsliv, stärkas ytterligare.

¹⁴ Se exempelvis Ekberg (2007).

5 Bilaga: Förteckning över länsbokstäver

W	Dalarnas län	AB	Stockholms län
I	Gotlands län	D	Södermanlands län
X	Gävleborgs län	C	Uppsala län
N	Hallands län	S	Värmlands län
Z	Jämtlands län	AC	Västerbottens län
F	Jönköpings län	Y	Västernorrlands län
H	Kalmar län	U	Västmanlands län
G	Kronobergs län	O	Västra Götalands län
BD	Norrbottnens län	T	Örebro län
M	Skåne län	E	Östergötlands län

6 Referenser

- Aldén, L. och M. Hammarstedt (2014), "Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden: en översikt och en internationell jämförelse". Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies 2014:5.
- Arbetsförmedlingen (2017a), "Perspektiv på etableringsuppdraget". URA 2017:4, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2017b), "Arbetsmarknadsrapport 2017". Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2017c), "Perspektiv på långtidsarbetslösheten". URA 2017:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2017d), "PM 90-dagarsgarantin: Uppdrag och måluppfyllelse". Intern PM.
- Arbetsförmedlingen (2017e), "Hur klarar vi kompetensförsörjningen?", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Ekberg, J. (2007), "Fungerar integrationspolitiken?". *Ekonomisk Debatt* nr.3 2007: 21-31
- Engdahl, M. och A. Forslund (2016), "En förlorad generation? Om ungas etablering på arbetsmarknaden". IFAU Rapport 2016:1, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala
- Nordströms Skans, O. (2004), "Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?". IFAU Rapport 2004:13, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala